

PREDGOVOR

Enciklopedija Hrvatskoga zagorja (EHZ) novo je enciklopedijsko izdanje u nakladi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža. Projekt regionalne enciklopedije posvećene Hrvatskomu zagorju Leksikografski je zavod pokrenuo na poticaj i uz potporu Krapinsko-zagorske županije, a ugovor o suradnji potpisan je početkom 2014. Pokretanju *EHZ-a* prethodila je dugogodišnja težnja nekolicine zagorskih pisaca i kulturnih djelatnika za izradom sintetskoga djela koje bi obuhvatilo spoznaje o Hrvatskome zagorju kao regiji prepoznatljiva identiteta i bogate spomeničke baštine, o osobama koje su stvarale materijalnu i duhovnu baštinu Zagorja, kao i osobama poteklima iz Zagorja koje su svojim stvaralaštvom postale nacionalnim velikanima.

Hrvatsko zagorje, ma kako bilo omeđeno, nedvojbeno je područje s jasno izraženim identitetom te po mnogim obilježjima poseban i jedinstven kraj. Zemljopisno, to je gusto napučeno područje specifičnoga reljefa, obilježenoga mnogobrojnim gorama i goricama. Jezično, srce je kajkavskoga govornog područja. Bogato je i spomeničko nasljeđe – zagorsko crkveno graditeljstvo reprezentativno je za stilsko razdoblje baroka u cijeloj Hrvatskoj. Povijesno pak, Zagorje je jedan od najpostojanijih dijelova Hrvatske. Za razliku od nekih drugih hrvatskih regija, tijekom povijesti svojatanih i otuđivanih te politički odvojenih od matice zemlje, Zagorje je bilo hrvatsko čak i u razdobljima kada je Hrvatska bila površinom najmanja ili najmanje vidljiva na političkome zemljovidu. Stoga je zagorska enciklopedijska sinteza u mnogim pojedinostima i svojevrsna hrvatska sinteza u malome.

Izradba *EHZ-a* nije bila tako jednostavna kao što je bio dogovor o njezinu pokretanju. U svakome izdavačkom projektu koji teži sveobuhvatnosti i okuplja velik broj sudionika, mnoštvo je prepreka i zamki. K tomu, koliko god je Zagorje prepoznatljivo, u Hrvatskoj ne postoji znanstvena ustanova, institut ili sveučilište, koja se Zagorjem sustavno bavi i propituje ga znanstveno. Stoga je na Uredništvu bila zahtjevna zadaća nadomještanja takve ustanove, s jedne strane okupljanjem poznavatelja zagorskih tema, a s druge preuzimanjem na se, po potrebi, i istraživačke zadaće za teme za koje kompetentnih autora nije bilo.

Kada je riječ o vremenskome rasponu, *EHZ* ide u daleku geološku prošlost i seže do današnjih dana, no najvećim dijelom ipak obrađuje sadržaje povezane s posljednjim dvama stoljećima, tijekom kojih su se zbivali događaji koji su najizravnije utjecali na današnjicu. Za razliku od većine drugih enciklopedija, *EHZ* nema čvrsto postavljenu tzv. gornju vremensku granicu obradbe. To se odnosi na događaje i na osobe, koje su u *EHZ* uvrštene bez obzira na godinu rođenja, što znači da među njima ima i znatan broj onih čije umjetničke, znanstvene ili javne karijere nisu još zaokružene.

Jedno od glavnih načelnih pitanja bilo je i kako omeđiti područje Hrvatskoga zagorja. Granice regija vremenski su i prostorno promjenjive, nerijetko ovisne o kontekstu i motrištu. Većini hrvatskih regija stoga nije moguće geometrijski precizno odrediti granice. I Hrvatsko zagorje takav je zemljopisni pojam, granice kojega nisu svi autori opisivali jednako. Tomu su pridonosile i česte promjene upravno-teritorijalnoga ustroja, u okviru kojega je Zagorje obično bilo podijeljeno na više jedinica (općina, kotareva, županija) ili je pak u okviru jedne jedinice (županije), prostranije od samoga Zagorja, bilo spajano s drugim dijelovima zemlje. Ni postojeća upravna podjela, po kojoj jedna županija u svojem nazivu ima zagorski atribut, ali ne obuhvaća cijelo zagorsko područje, nije u skladu s tradicionalnim zemljopisnim poimanjem zagorskoga područja kojemu se Uredništvo priklonilo. Mnogi pojmovi obrađeni u *EHZ-u* navodili su na zaključak da je za valjanu regionalnu sintezu nužno obraditi područje šire od jedne županije, pa smo naposljetku, uz Krapinsko-zagorsku županiju u cjelini, obuhvatili i dijelove Varaždinske i Zagrebačke županije. Preciznije, obuhvaćene su 53 postojeće upravne jedinice, odnosno 11 gradova i 42 općine. Podrobniji kartografski prikaz obrađenoga područja prikazan je na zemljovidu otisnutome na zalistu knjige. Isto tako, u *EHZ-u* je obrađen i stanovit broj pojmova izvan toga područja, cijeneći da su i oni bitni za potpunije razumijevanje zagorske tematike.

U konačnici, *Enciklopedija Hrvatskoga zagorja* obuhvatila je 1947 natuknica odnosno približno 1000 stranica, što odgovara opsegu nekoliko opsežnih monografskih izdanja i to različite tematike. Raspon obrađenih pojmova tematski se kreće od geologije i arheologije, obuhvaća prirodoslovna obilježja regije, podatke o naseljima i

stanovništvu, etnografska i jezikoslovna obilježja, obavijesti o kulturnome stvaralaštvu i postignućima, bogatoj umjetničkoj i spomeničkoj baštini, nakladništvu i prosvjeti, politici i gospodarstvu te seže sve do sporta i zabave. Dosadašnja enciklopedijska izdanja, ponajprije ona Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, bila su koristan, ali i ograničen izvor podataka. Mnogobrojni pojmovi obrađeni u *EHZ-u* dosad nisu bili obrađeni ni u jednoj zavodskoj enciklopediji ili leksikonu. To se ponajprije odnosi na pregledne članke pojedinih djelatnosti, kulturnih, gospodarskih i društvenih, potom i na većinu natuknica koje obrađuju zemljopisne pojmove, ali i na znatan broj biografskih članaka. Osim toga, mnoge biografske natuknice uvrštene u izdanja Zavoda, prije svega u *Hrvatski biografski leksikon*, našle su svoje mjesto i u *EHZ-u*, međutim njihov sadržaj nije mehanički preuzet iz tih izdanja, nego ga je Uredništvo prilagodilo zagorskomu okviru i kontekstu. Opsežan tekst, u kojem mnoge natuknice brojem redaka nadilaze uobičajene enciklopedijske prosjeke, bogato je i nadasve funkcionalno ilustriran s približno 2000 različitih slikovnih priloga. Prema bogatstvu ilustrativne opreme, kao i trudu uloženu u likovnu prezentaciju građe, *EHZ* se izdvaja od standardnih zavodskih izdanja.

U skladu s iskušanim načinom rada, Leksikografski je zavod i u ovome projektu nastojao okupiti što širi krug suradnika, ponajprije autora članaka. Kao i uvijek u odabiru suradnika, nastojalo se angažirati najpozvanije autore. Uredništvo ih je tražilo po razmjerno malobrojnim zagorskim baštinskim i drugim obrazovnim i kulturnim ustanovama te među istraživačima pojedinih znanstvenih područja koji su se u dosadašnjem radu dokazali kao poznavatelji zagorskih tema. Među stotinu i trideset autora tekstova, velik je broj upravo takvih, no valja istaknuti i činjenicu da su znatan broj tekstova napisali i zavodski djelatnici, ponajprije oni iz užega redakcijskog sastava. Pribroje li se tomu i ostali zavodski sudionici na projektu, lektori, kartografi, fotografi, korektori, grafičari i ostali suradnici, ovaj je projekt u svim etapama rada izveden u Leksikografskome zavodu. Zadovoljstvo zbog završenoga posla još je veće kada se zna da je cjelokupna izvedba *EHZ-a*, od sastavljanja abecedarija pa do tiska knjige, trajala tri godine i tri mjeseca, odnosno da Uredništvo, sastav kojega je naveden u impresumu, nije radilo dulje od godinu i pol dana. Bolje upućeni u enciklopedijski posao znat će da su to rokovi kraći od uobičajenih. Svjesno ograničenoga roka izradbe i količine obrađene građe te mogućih propusta i nedostataka proisteklih iz toga, Uredništvo *Enciklopediju Hrvatskoga zagorja* predaje čitateljima na kritičku prosudbu s oprezom, ali i s mnogo entuzijazma, nadajući se da će im ona upotpuniti sliku i spoznaje o Zagorju, a u budućnosti možda i poslužiti kao polazište za još sustavnije prikupljanje podataka i građe o Zagorju, bilo u obliku neke mrežne baze ili pak novoga tiskanog izdanja.

UREDNIŠTVO

